

GÖÇMEN KÖKENLİ ÜSTÜN ZEKALI ÇOCUKLAR

GÖÇMEN KÖKENLİ AİLELERE, ÖĞRETMENLERE VE
EĞİTİMCİLERE YÖNELİK BİLGİLENDİRME

Marold Reutlinger, Marilena Z. Leana-Taşcılar, Albert Ziegler

'Türk Göçmen Kökenli Üstün Yeteneklilere (Hotm) Yönelik Eğitim Programı' projesi yayını 2014 Alman-Türk Araştırma, Eğitim ve İnovasyon Yılı sponsorluğunda 01DC14006 sayısı ile BMBF'nin bir parçası olarak üretilmiştir.

İletişim

1. Baskı

© Marold Reutlinger; Marilena Leana-Taşçılar, Albert Ziegler

Düzenleyen: Marold Reutlinger

Nürnberg, 2015

ISBN: 978-3-00-049519-9

İçindekiler

Giriş.....	4
Üstün zeka nedir?.....	2
Üstün zekanın belirlenmesi/tanılama	7
IQ ölçümü	8
Tarama testi.....	8
Zeka Testi.....	9
Göçmen kökenli bireylere has özellikler.....	11
Tanı için ipuçları.....	11
Üstün yetenekliğin desteklenmesi	12
Türk göçmen kökenli bir bireyin üstün yeteneklik durumu ...	14
Destek için önlemler.....	17
İletişim Noktaları	22
Almanya'da Ulaşılabilecek Birimler	22
Türkiye'de Ulaşılabilecek Birimler	25
Literatür	26

Giriş

Çeşitli tahminlere göre, göçmen ailelerin çocukları arasında yaklaşık 90.000 üstün yeteneğe sahip olan çocuk olduğu düşünülmektedir. Başka bir deyişle, yetenek belirlerken genel ortalamanın çok üzerinde yer alan çocukların sayısı 180.000 civarındadır (Tan, 2005). Göçmen kökenli çocuklar desteklenmek bir tarafa ne yazık ki neredeyse hiçbirinin üstün yeteneğe sahip olduğu farkedilmemektedir. Ne yazık ki bu problemin var oluşu kamuoyunda ve eğitim bakımından önemli olan makamlarda yeteri kadar bilinmemektedir. Bu nedenle hazırlamış olduğumuz bu kitapçığın temel amacı, göçmen kökenli olup aynı zamanda yetenekli olan ve üstün yetenek sergileyip destek alamayan bireylerin, görünüşte az olan temsiline dikkat çekmektir. Bu anlamda büyük önem taşıyan mesajımız, göçmen kökenli olan bireylerle olmayanlar arasında, üstün yeteneğe sahip olma oranının aynı derecede olduğudur (Ericsson, Charness, Feltovich & Hoffman, 2006).

Üstün yetenek hakkında birçok tasarım ve tanım mevcuttur. Sunduğumuz bu kitapçığın içeriği olarak, üstün yeteneği tanımlayan belli bir kavramı bilinçli bir şekilde kullanacağız. Burada bahsedilen üstünlük kavramı öğretmenler, okul danışmanları ve rehberlik araştırma merkezleri tarafından kullanılan üstünlük kavramıdır. Aynı zamanda taraflar arasında oluşan iletişimi kolaylaştırdığı için, bu kavramı benimsemeyi daha doğru bulduk.

Üstün zeka nedir?

Eğer bir almanca sözlükte yetenek kelimesine bakarsanız, doğal bir yetenek veya bir şey konuda yeteneğinin olması açıklamasını bulabilirsiniz (Bünting,1996). Üstün zekalıların özellikleri şöyle tanımlanabilir: olağanüstü, zeki ve yetenekli (Bünting,1996)

Yetenekleri sistematik olarak ilk araştıran Terman (1925)'dir. Yetenek ve üstün zeka onun için eşanlamlıdır. Ancak, daha sonra böyle bir tanımın çok dar olduğu düşünülmüştür. Belirlediği 1528 kişi ile yaptığı araştırmasında, ironik bir şekilde nobel ödülü kazanan iki kişiyi zeka katsayıları (IQ) çok düşük olduğu için dahil etmemiştir.

Bugün yetenek kavramı çok daha kapsamlı olarak ele alınmaktadır. DeHann ve Havighurst (1957) yeteneği, aşağıdaki alanlardan birinde olağanüstü performans olarak tanımlamaktadır: Entelektüel beceriler, yaratıcı düşünme, bilimsel beceriler, kişilerarası liderlik becerileri, motor beceriler ve sanatsal beceriler. Yetenekler sadece derslerde sınırlı değildir. Amerikan araştırmacı Robert Sternberg'e göre aşağıdaki beş koşul yerine getirildiği zaman, üstün yeteneklilik olarak adlandırılır (1995, aktaran: Ziegler, 2008):

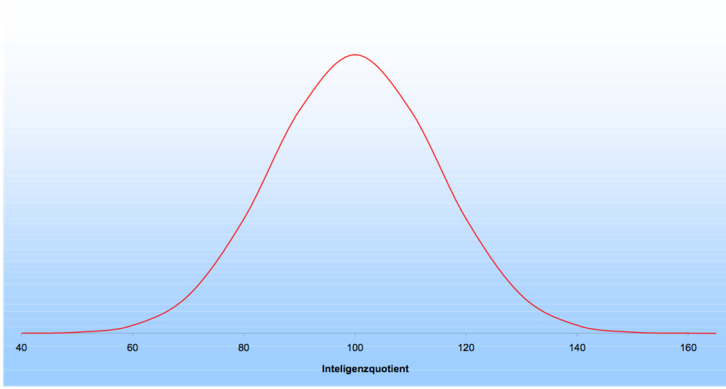
- Olağanüstülük ölçütü, bireyin zihinsel işlevlerle ilgili bir ya da daha fazla alanda akranlarına göre daha iyi olmasıdır.

- Enderlik ölçütü, bireyin sahip olduğu yetenek düzeyinin akran gruplarının ortalama yetenek düzeyi ile karşılaştırıldığında çok ender olmasıdır.
- Üretkenlik ölçütü, bireyin üstün zeka gösterdiği alanın üretkenliğe açık olması gerekir.
- Kanıt ölçütü, bireyin üstünlüğünü ve üretkenliğini kanıtlaması da gerekir.
- Değer ölçütü, kişinin yeteneğinin toplum tarafından kabul edilmesi ve onay görmesidir.

Bununla birlikte, her şey sadece yüksek IQ'dan ibaret değildir. Ancak yine de yüksek IQ, okuldaki ve özellikle akademik alanlardaki sıradışı performansın belirlenmesinde önemli bir role sahiptir.

Zeka hakkında temel bilgiler

Alfred Binet bir kişinin zekasını ölçmek için bir test yöntemi geliştirmiş ve bu şekilde zeka kavramının tartışılması başlamıştır. Ancak kendisi bu test yöntemini asla kullanmamıştır. İlk uygulama, 1908 yılında, Amerika'da Simon-Binet-testi olarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, Terman tarafından Standford-Binet-testi olarak devamı geliştirilmiştir. David Wechsler zeka katsayısını (IQ), IQ ortalamasını (100) ve standart sapmayı 15 olarak tanıtmıştır (Şekil 1). Bu nedenden dolayı, IQ testlerinin çoğu ortalaması 100 olan bir IQ ölçeğini kabul eder. 85-100 ve 100-115 alanlarında toplam nüfusun yaklaşık %34'ü bulunmaktadır. 70-85 ve 115-130 alanlarında ise yaklaşık %14'ü; ve son olarak 85'in altında veya 130'un üstünde ise yaklaşık olarak %2'si bulunmaktadır.

Şekil 1: Standardize zeka dağılımı

IQ'nun özelliği, her bir test için ayrı ayrı tespit edilerek ortalamasının 100 olarak alınmasıdır. Elde edilen test sonuçlarına göre, dahil edilen örnekleme testin norm ortalaması belli olur. Testin standardizasyonu için, eğer küçük veya uygun olmayan test grubu kullanıldıysa, test kalitesi büyük oranda zedelenir. Test sonucunda elde edilen IQ sonucu 115'in üstünde ise ortalamasının üzerinde; 130'un üzerinde ise üstün zekadan bahsedilir. Ancak bu tür sınırlar, bilim adamlarının arasında son derece tartışmalıdır. Üstün zekalı demek sadece yüksek IQ'ya sahip olmak demek değildir. Aynı zamanda bireysel öğrenme süreçlerinin başarılı olması için önemli olan her şeyi içerir. Bu nedenle, genetik faktörlerin üstün zekalılık üzerindeki etkileri iki farklı faktörden ötürü abartılmaktadır . İlk olarak, genetik faktörler çocuklardaki %30'dan fazla performans farklılıklarını açıklayabilir. Gerisini, örneğin eğitim, beslenme, öğrenme davranışı ve diğer faktörler

açıklayabilir. İkincisi, genetik etki ile ilgili „bunu değiştirmeye imkanımız yok“ tanımlanması, doğru değildir. Nasıl ki, örneğin göz rahatsızlıkları yüzde 100 genetikten etkilenmiş olsa da, gözlük miyop rahatsızlığını düzeltmek için kullanılır; aynı şekilde hedeflenen eğitim önlemleri sayesinde, genetikten etkilenmiş özellikler ve çocukların davranışları da değiştirilebilir.

Üstün zeka türleri

Literatürde üstün zekalı çocukların, anlaşılmasına yardımcı olmak için yararlı açıklamalar bulunmaktadır. Bazı uzmanlar aşağıdaki altı farklı üstün tipten bahsetmektedir (Betts & Neihart, 1988) :

Tip I: Başarılı Öğrenciler

Bunlar ders sırasında potansiyel üstün yetenekli olan çocuklardır. Üstün yetenekli olarak tanımlanan insanların %80’ni bu gruba aittir. Genellikle bu çocukların yüksek övgüveni vardır. Aynı zamanda eğitim sisteminde başarılıdırlar ve ebeveynlerin ve eğitimcilerin yönergelerini izlerler. Zeka ve yetenek testlerinde ise çok iyi sonuçlar elde ederler.

Tip II: Yaratıcı Olanlar

Bu tip çocuklar okulda çok başarılı değillerdir ve ondan dolayı da düşük övgüvene sahipler. Bununla birlikte yüksek yaratıcılık sergiler ve ilgileri daha çok okul dışı konularla ilgilidir.

Tip III: Gizli Zeka

Bunlar yeteneklerini gizli tutan, çocuk ve gençlerdir. Yeteneklerini gizli tutma sebebi ise, örneğin arkadaşları tarafından kabul edilmemeleri veya toplumun beklentilerini karşılamamalarıdır. Sosyal olarak kabul ediliyor olmak, kendi becerilerini geliştirmek için daha önemlidir. Bu genellikle ergen öğrencilerde (örneğin matematik yeteneklerini gizleyen kızlar) oluşur.

Typ IV: Başarısız Öğrenciler

Bu gruptaki çocukların ve gençlerin okul ile ilgisi olmayan ilgi alanları vardır. Buna ek olarak, okul sorunları, düşük okul başarısı ve ondan dolayı okula karşı düşük özgüvenleri vardır. Onlar kendilerini sistemden dışlanmış hisseder ve genellikle saldırgan davranışlar sergilerler. Üstün yetenekli olarak nadiren tespit edilirler. Destekleme için birebir ilgi gereklidir.

Typ V: Bağımsız Öğrenenler

Bu çocuk ve gençler okul sistemine entegre olmuşlardır ve her fırsatı kendi ilgi alanları için kullanmaktadırlar. Yüksek özgüvenleri vardır ve genellikle çok başarılıdırlar. Buna ek olarak, sorunları çözmek için yeni yollar arama konusunda iyidirler.

Typ VI: İki Kere Farklı Olanlar

Bu çocukların birinci tanılarının yanında (üstün olmak) ikinci bir tanıları vardır. İkinci farklılıkları fiziksel bir engel olabileceği gibi (işitme-görme engeli gibi) öğrenme güçlükleri de olabilir (okuma ve yazmada zayıflık gibi). Bu durumda olan çocukların üstün yetenekleri, ikinci tanıdan dolayı tespit edilemeyebilir.

Üstün zekanın belirlenmesi/tanılama

Üstün zekanın tanınması için, birçok bilgi gerekmektedir. Ancak uygulamada, iki kriter öncü bir rol oynamaktadır: Zeka ölçümü ve okul notlarında, objektif bir değerlendirme testinde ya da bir yetenek yarışmasında olağanüstü bir başarı elde etmek. Ancak ideal tanı, başarılı bir öğrenme sürecini etkileyen tüm faktörleri kapsamaktadır. Toplanan bilgilere (verilere) dayanarak, zihinsel etkinlik ve öğrenme potansiyeli hakkında kararlar alınır. Kaliteli bir tanının garanti edilebilmesi için, temel şeylerin dikkate alınması gerekir. Bilgi toplama çeşitli kaynaklardan yapılmalıdır. Detaylı, güvenilir ve mümkün olduğunca doğru teşhis için, farklı disiplinlerden uzmanların entegre edilmesi gerekmektedir.

Tanı süreci genellikle birkaç aşamayı kapsar. Genellikle anne ve baba veya öğretmenler tarafından çocuğun üstün zekalı olabileceği varsayımı başlar. Bunun üzerine tanı için uzmanlar ile temasa geçilebilir. ¹ Bu uzmanlar Almanya'da çoğunlukla okul psikolojik danışmanları veya üstün zekalı bireyler ile ilgili kuruluşlardır. Bu kurumlarda, grup olarak tanılama ya da bireysel tanılama ile farklı ölçümler yapılır. Burada yapılan değerlendirmeler IQ testleri ve ek olarak diğer psikolojik testler olabilir. Örneğin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu² tanısı, öğrenme ve başarı motivasyonu tespiti için testler uygulanabilir. Tanı süreci mümkün olduğunca geniş kapsamlı

¹ Adresler ve kişi liste referanslarını, temas noktası bölümünde bulabilirsiniz.

² Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

yapılmalı ve uzmanlar tarafından gerçekleştirilmelidir. Değerlendirme bitiminde testlerden elde edilen verilerin raporlaştırılması ve özetlenerek ailelerle paylaşılması gerekir.

IQ ölçümü

Sağlıklı bir zeka tanınması için, çeşitli değerlendirme düzeyleri dikkate alınmalıdır. Bunlar resmi yorumlar (IQ test), performansa dayalı dinamik yorumlar (öğrenme süreci, okul notları) ve nitel değerlendirmelerdir (gözlem, görüşme, belge analizi gibi). Sağlıklı bir değerlendirme için , farklı kaynakların kullanılması gerekir. Örneğin öğretmen izlenimi, aile öyküsü, çocuğun yaşamı hakkında bilgiler, çocuğun beceri ve ilgi bakımından öz-değerlendirmesi, çeşitli alanlarda belgelenmiş başarılar ve son olarak zeka testi sonuçları kullanılabilir.

Tarama testi

Genellikle tanı sırasında uzmanlar tarafından tarama testleri kullanılmaktadır. Uygulama süresinin kısa olması, ve IQ düzeyini kestirebilmesi tarama testlerinin en büyük avantajıdır. Böylece bir sonraki adım için gerekli IQ testi seçilebilir ve iyi sonuçlar elde edilirse tanılama sürecine devam edilebilir. Örnek olarak Mehrfachwahl-Wortschatz-Intelligenz-Test (MWT-B) (Lehrl, 1999) ve Zahlen-Verbindungs-Test (ZVT) (Oswald & Roth, 1978) kullanılabilir. MWT-B testinde

Örnek maddeler MWT:

Lond – Mund – Dund – Muls – Numd

katılımcıların, 37 maddeden 4 tane anlamlı kelimeyi bulması istenir (geri kalan 3 kelime uydurulmuştur) (bu sayfadaki örneğe bakınız). ZVT de ise istenen görev, en kısa sürede ve doğru sırayla hatasız rastgele 1'den 90'a kadar düzenlenmiş numaraların bağlanmasıdır.

Eyalet Araştırma Merkezi ücretsiz online tarama testi sağlamaktadır. Ayrıca bu tarama testi Friedrich Alexander -

Online tarama testi:

<http://www.lbfh.fau.de/angebot/online-screening.shtml>

Erlangen-Nürnberg Üniversitesi „Landesweite-Beratungsstelle für Hochbegabung (LBFH)' tarafından ücretsiz olarak online sunulmaktadır.

Zeka Testi

Almanya'da 50'den fazla farklı IQ testi bulunmaktadır. Bunlar zeka düzeyinin tanısı sırasında her zaman bir uzman tarafından (Almanya'da çoğunlukla psikologlar) gerçekleştirilir. Bu testler, çalışılan gruplara göre farklılıklar sergilemektedir. Farklı yaş grupları ve farklı IQ aralıkları için uygun testler vardır. Ayrıca uygulama açısından, bireysel veya grup testi olarak farklılık

göstermektedir.

Almanca IQ testlerinden bazıları:

- Hamburg-Wechsler-Intelligenztest (HAWIK): farklı yaş grupları için (çocuk, ergen, yetişkin)
- IST-2000-R: 15 - 60 yaş arası
- K-ABC (Kaufman-Çocuklar için değerlendirme testi): 2;6 - 12;5 yaş arası
- KFT (Kognitiver Fähigkeits-Test)

Türkçe IQ testlerinden bazıları:

- WISC Almanya'da kullanılan HAWIK ile eşdeğerdir
- Türkiyede yeni tercüme edilen K-BIT Almanya'da kullanılmıyor

Bazı sözel olmayan IQ testleri:

- CFT (Cultural Fair Test), 5-9 yaş arası; 5 yaş arası
- Raven Progresif Matrisler Testi
 - örneğin Almanyada SPM-Test
 - Wiener Matrisen-Test
- CMM (Columbia Mental Maturity); Tarama Testleri, 3-10 yaş arası
- CPM (Coloured Progressive Matrices), 4-12 yaş arası
- HIT 1-2 (Heidelberger Intelligenztest) 1.-2. sınıf için ve ayrıca 3.-4. sınıf için mevcut
- SON-R 2½-7; Snijders-Oomen Non-verbal Zeka Testi
 - 5½-15 yaş arası version içinde mevcuttur
- WNV (Wechsler Nonverbal Scale of Ability) 14-60 yaş arası

Göçmen kökenli bireylere has özellikler

Tanı sırasında göçmen kökenli insanlarda bazı güçlükler ortaya çıkabilir. En önemli güçlüklerden bir tanesi çoğu testlerde sözel dil ile ilgili değerlendirme yapılan bir bölümün mutlaka var olmasıdır. Bunun anlamı, test edilecek kişinin dilsel yeteneklerini değerlendirmek üzere, sözel bölüm olarak nitelendirilen bir kısmın olmasıdır. Orada verilen görevler anadilde bile çok zordur ve birçok insan için çözülemezdir. Bazı durumlarda, ikinci bir dilde (ya da anadilinin dışında bir dilde) bu görevleri çözmek, çoğu insan için daha da zordur. Bu durum cevap verme hızını azaltır ve kötü test sonucuna yol açar. Zeka testlerinin bazılarında direk sözel zeka ölçülmesi de IQ testleri sözel açıklamalar gerektirir ve dilsel yetkinlik önemli rol oynar. Bu nedenle, sözel olmayan testlerden faydalanmak tavsiye edilebilir.

Tanı için ipuçları

IQ ve performans değerlendirmesi tanılama süreci için yetersizdir. Güçlü ve zayıf yönlerin belirlenmesi ve destekleme olanaklarını araştırmak için, bütünsel bir görünüm ve tanı oluşturmak gerekir. Bu amaçla, farklı bilgi kaynaklarının kullanılması ve tanılama sürecine entegre edilmesi gerekir. Üstün yetenekli Türk Göçmen kökenli bireylerin özel durumlarına ilişkin, sözel olmayan zeka testlerinden yararlanılması önerilir. Çünkü daha önce de bahsedildiği gibi dilsel eksiklikler nedeniyle, bu dezavantaja dönüşür. İyi bir tanı sonunda, sonuçlar hakkında detaylı bir konuşma gerçekleştirilmesi ve onun üzerinde verilecek destek hakkında

tartışılması gerekir. En uygun durumda, tanılamanın ilk aylarında ya da yılında danışma merkezlerinin uzun vadeli bir desteği olacaktır.

Nelere dikkat edilmesi gerekir:

- kapsamlı teşhis (sadece IQ testi değil, çok yönlü değerlendirme)
- güvenilir danışmanlık ve tanılama noktaları
- mümkünse sözel olmayan testlerin tercih edilmesi

Üstün yetenekliğin desteklenmesi

Çoğu insan yetenek desteklenebilir mi sorusuna iki farklı görüşle karşılık vermektedir. Araştırmalara göre, bireylerin yaklaşık %45'i yeteneklerin istikrarlı olduğunu kabul eder, yani yetenek sabit kalır. Bu yeteneğin ne kaybedebileceğini ne de artabileceğini düşündüklerini göstermektedir. Sabitlik fikrini temsil eden kişilerin bakış açısı, yetenekli olarak tespit edilmiş çocukların bu zekalılarını hiç bir zaman kaybetmeyecekleri yönündedir. Diğer bakış açısı yeteneklerin dinamik, dolayısıyla da değişebilir olduğunu savunmaktadır. Bu görüş de yaklaşık olarak %45 ile temsil edilmektedir. Geri kalan %10 ise kararsızdır. Çoğu bilim adamının fikri dinamik görüşün lehinedir. Hedeflenen öğrenme, hedeflenen eğitim yoluyla, muazzam öğrenme yeteneklerinin yanı sıra zekayı da artırabilir ve böylece ileri derecede yetenekli olabilir. Ancak aynı şekilde

eğer zeka desteklenmezse körelmesi de söz konusu olabilir. Yetenekli çocuk ve gençlerin istikrarlı olarak gelişim göstermeleri sosyal çevrenin ve ebeveynleri tarafından desteklemesiyle ve dinamik bakış açısına sahip olunmasıyla sağlanabilir. Bu bakış açılarının bireyin kendi öğrenmesi ve başarılarının ya da başarısızlıklarının üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Araştırmalar, değişkenlik perspektifinin bir risk faktörü olduğunu göstermektedir. Yani çoğu zaman çocuk ve ergenler (hatta yetişkinler) daha çok değişkenlik perspektifine doğru kaymakta ve yeteneklerinden dolayı şüphe duymaktadırlar. Genellikle onlar belirli bir alanda ne kadar üstün olduklarını sergileme ihtiyacı duymaktadırlar. Bu aynı zamanda, bu çocukların ve gençlerin diğerlerine göre daha iyi olduğunu göstermek için her fırsatı değerlendirmeleri gerektiğini düşündükleri anlamına gelir. Yeni şeyler öğrenmek ve becerilerini geliştirmek yerine, kolay görevlerde ne kadar yetenekli ve zeki olduklarını gösterme gereği duymaktadırlar. Oysa dinamik bakış açısını temsil eden çocuk ve gençlerin farklı bakış açıları vardır. Onlar sıkı çalışma ve bağlılık ile kapasitelerini önemli ölçüde artabilirdiklerine yürtekten inanmaktadırlar. Onlar artan öğrenme arzusu göstermekte ve kendilerini zorlayacak etkinlikler aramaktadırlar. Onlardan kolay ve hızlı bir etkinlik ya da yeni bir şey öğrenebilecekleri bir etkinlik alternatifi sunulsa yeni bir şey öğrenme imkanı sunan etkinlik seçeneğini tercih ederler. Bu nedenle zekanın nasıl bir olgu olduğunun tanıtılması ve dinamik bir yapıya sahip olduğunun gösterilmesi kalıcı ve olumlu etkiye sebep olacaktır. Yetenekleri temsil eden öğretmenler ve veliler genellikle zekaya istikrarla bakarlar. Üstünlüğün sabit olduğuna inanan öğretmen ve ebeveynler, sıklıkla üstünlüğün değişmez olduğu görüşüne sahiptir. Ancak zeka ve IQ'yu karıştırırlar. Örneğin,

eğer bir çocuk 6 ve 8 yaşlarında test edildiğinde, zeka düzeyi 100 olarak belirlenirse, kıyaslandığı grubun ortalamasında yer alır. Bu durumda sadece kıyaslandığı gruba göre zekası aynı kalmış gözükür ancak gerçekte bu iki yıl boyunca zeka düzeyi tüm çocuklarda anlamlı olarak artış göstermiştir. Kaldı ki, boylamsal çalışmalar IQ'nun bile istikrarlı olmadığı göstermektedir (Schneider, 2008; Weinert, 1998). Yani anaokulunda üstün olduğu belirlenmiş kişilerin zeka düzeyleri ile yetişkinliklerindeki zeka düzeyleri arasındaki korelasyonun düşük olduğu gözlenir. Bu sonuçlar, başka araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirildiğinde okul çağındaki çocukların %58'nin yetişkinlik dönemindeki IQ puanları 15 hatta bazı çalışmalara göre 20 puan farklılık göstermektedir. (Ziegler, 2008).

Türk göçmen kökenli bir bireyin üstün yeteneklik durumu

Türk göçmen kökenli yetenekli çocuklar ve gençler için farklı durumlarda zorlaştırıcı koşullar ortaya çıkmaktadır. Özellikle aşağıda belirtilen alanlarda sorunlar ortaya çıkmaktadır:

*Kalıplaşmış Düşünceler*³: Almanya'da okul başarı açısından Türk göçmen kökenliler hakkında klişeleşmiş bakış açıları bulunmaktadır. Bu kalıplaşmış düşünceler ve önyargılar nedeniyle onlar için daha az eğitim olanakları sunulmakta,

³ Kalıplaşmış düşüncelere sahip kişiler, kişi ve gruplara karşı önyargılıdır (Ashmore, 1981). Onlar kitlesel eylemleri dahi etkileyebilir.

daha düşük zeka ve kötü okul başarısına sahip oldukları düşünülmektedir.

Toplumun Bakış Açısı: Türk göçmen kökenli üstün zekalı bireyler, her zaman toplum bakış açısına paralel yetenek, ya da fikirlere sahip olmayabilirler. Bu durum, performans ve davranışlarının çevreleri ve yaşadıkları toplum tarafından kabul edilmemesine sebep olabilmektedir.

Eksiklere Odaklanmak: Türk göçmen kökenli öğrencilerle çalışan öğretmenler daha çok eksiklerine odaklanmaktadır. Özellikle bu öğrencilerin neleri yapamadıklarını belirleyip onlara yönelik çalışmalar devam ettiriyorlar. Oysa başarılı oldukları alanları da nasıl destekleyebileceklerine odaklanmıyorlar.

Olumsuz Özdeğerlendirme: Sosyal grup tarafından kalıplaşmış olumsuz bakış açılarıyla etiketlenen grupların genellikle kendileriyle ilgili de bakış açıları olumsuz olmaktadır. Bu çoğu zaman daha az özgüven ve daha az başarıya yol açmaktadır. Genel olarak bu durum, okulda başarılı olmak için daha düşük bir istek ve düşük motivasyon ile sonuçlanır. Ne yazık ki bu kısır bir döngüye neden olabilir. Çünkü olumsuz bakış açısı zamanla gerçeğe dönüşebilir. Bunun en olumsuz sonucu da daha az göçmen kökenli Türk bireyin üstün yetenekli olarak tanınmasıdır.

Kültürel eğitim ve beklentiler: Kültürel değerler bir sonraki nesle aktarılır ve böylece çocukların beklentileri etkilenebilir.

Gerçekçi olmayan beklentiler (çok düşük ve çok yüksek beklentiler) bireysel potansiyelin tükenmesine neden olabilir. Birçok Türk ebeveyn kendi çocuklarının potansiyelini hafife almaktadır. Oysa Almanya'da Türk göçmen kökenli çocuklarla göçmen olmayanların yetenekleri ve geliştirilmesi aynı önemi taşımaktadır.

Öğretmen beklentileri: Tüm insanların beklentileri kalıplaşmış değerlere sahip olabilmektedir ve ne yazık ki öğretmenler bile bundan arındırılmış değillerdir. Araştırmalar, beklentilerin öğrencilerin akademik başarıları konusunda özel bir önem taşıdığını göstermemektedir. En bilinen etkiler Pygmalion ve Golem etkileridir. Bu etkiler nedeniyle olumlu ya da olumsuz öğretmen beklentileri sayesinde performansta olağanüstü artış veya düşüş olabilmektedir (Woolfolk, 2008). Her şeyden önce, dil yetersizlikleri ya da dil yeteneğindeki eksiklikler öğretmen tarafından çoğu kez yanlış yorumlanır. Düşük beklentilerin ve istenmeyen Golem etkisinin en önemli nedenlerinden bir tanesi budur.

Arkadaş grupları^A: Göçmen çocuklar için kendi kimliklerini keşfetme süreçleri önemli bir zorluktur. Bu yüzden onlarda sık sık, iki dünya arasında kalma, duygusu baş göstermektedir. Bu nedenle akran grupları, benzer kimlik sorunları ile baş etmek zorunda olanlar için önemli bir sosyalleşme aracıdır. Başarılı okul performansı ya da zekaları, arkadaş grubunda takdir ve

⁴ Akran grubu, özellikle genç yaş grubunda meydana gelir. Yaşlıları veya akranları kendilerini o gruba ait hisseder ve onlara göre yaşar (Noack, 2014).

kabul edilmez ise, bu olumsuz tutum artabilir. Bazı durumlarda, ne yazık ki yetenekli öğrenciler akran gruplarında kabul edilmek için kasten yeteneklerini gizlemeleri söz konusu olabilir.

Dil bağlamında öğretim: Almanca, çocuklar ve gençler için bir "yabancı dil" olabilir. Bu "yabancı dil" dersin işlenmesinde yer alır, bu nedenle anlama zorluğu ve etkinliklerin uzun sürmesine yol açabilmektedir. Özellikle öğretmenler, böyle yavaş işlem çözen öğrenciler için hemen düşük performanslı ya da düşük potansiyelli kanısına varmamalıdır. Türk göçmen kökenli öğrencilerin yabancı bir dilde düşünmek zorunda oldukları unutulmamalıdır. Bu dile yeterince hakim olana kadar IQ puanı yaklaşık olarak 15 puan azalmaktadır. Bu nedenle vasat görünen Türk göçmen kökenli bir öğrencinin arkasında son derece yetenekli bir öğrencinin gizlenmiş olabileceği gerçeği bertaraf edilmemelidir.

Destek için önlemler

Ebeveynler ev ortamında, öğretmenler ise okul bağlamında öğrencileri teşvik edebilirler. Bu destek önlemlerinin her zaman yetenekli kişinin bireysel durumuna adapte edilmesi gerektiği önemli bir ilke olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle bu duyurunun çerçevesi içerisinde sadece çok genel destek

tedbirleri ve danışmanlık verilebilir. Mümkmn olan en iyi desteği etkinleştirmek için, uzmanları öneririz.⁵

Üstün yetenekli öğrenciler özellikle kendi öğrenme potansiyelleri ile öne çıktıkları için, kendi öğrenme süreçlerinin merkeze konulması gerekir.. Destek, sadece tipik bir öğrenme içeriği içermemelidir, aksine sıradışı, farklı ve/veya yaratıcı çözümler üretmek gerekir. Daha hızlı tempolu öğrenim tanınlanıp, desteklenmelidir. Burada, uygun bir öğrenme ortağının var olması (yaşca büyük olan) olumlu etkiye sahiptir. Onların, ğrenmeye karşı olumlu tutum göstermeleri, benzer ilgi ve benzer hızda ilerlemeleri önemlidir. Buna ek olarak mentorlar⁶ destekleyici bir rol sağlayabilir. Örneğin mentorluk için uygun olan, benzer ilgi alanlarında yetenekli niversite ğrencilerinin belirlenmesidir. Onlar sadece bir ek ders ğretmeni olarak işlev görmez, aynı zamanda özel ilgi ve yetenekleri teşvik ederler.

Yetenekli ğrencilerin teşvik edilmesinde, öncelikle, özel ilgi alanlarının tanınması ve ikinci olarak da bunların sürdürülmesi öngörülür. Yeni fırsatların sunulması ve ek öğrenme ortamlarının sağlanması, yeni öğrenme konularına ynmeleri sağlanmalıdır. Bununla birlikte, belirli altyapıların oluşturulması gerekmektedir. Özellikle bu noktaya büyük önem verilmelidir. ğrenme ve ilgi oluşumu ve onun devamlılığını sağlayan mükemmel bir altyapı, işlevsel bir ev

⁵ Son bölümde başvurulabilecek yerlerin web sitelerini bulabilirsiniz.

⁶ Bir mentor, belirli bir konuda uzun yıllar deneyimi olan ve çalışmaları devam ettiren kişidir. Deneyimi ve bilgisi ile başka bir kişinin gelişimini destekler

ortamı (kitaplar, eğitici oyuncaklar, müzik aletleri gibi) ve yerel alanları (örneğin müzik okulu, kütüphane, müze) içerir. Özellikle uygun altyapıyı ararken yeteneklilerin uzun mesafe ve yerel mesafelerde uyarılmaya ve desteğe ihtiyaçları vardır. Ebeveynler bu sayede tematik olarak uygun çevre için hareket edebilir. Bu demek oluyor ki, yeteneklilerin etkinliklerine değer verildiği ve konuşabilecekleri bir kişinin ya da kişilerin olması yarar sağlayacaktır. Çocukların öğrenme faaliyetleriyle ilgilenir, onlara güç verir ve böylece onları teşvik eder. Araştırmalara göre, ebeveynler akşam yemeğinde çocuklarına okulda geçen günlerine yönelik ve kendi öğrenme konuları hakkında konuşabilmeleri için bir fırsat verdiğinde, motivasyonları yüksek ve akademik olarak daha başarılı olma imkanları artmaktadır.

Aynı zamanda öğrencilerin atfetme⁷ davranışlarını geliştirerek büyük ölçüde teşvik etkisi elde edilebilir. Diğerlerinin yanı sıra, motivasyon ve istek, kalıcı bir olgu; duygular, başarı beklentileri ve başarı geliştirilebilirdir (bkz. Weiner, 1994).

Atfetme arasında iki ayırım yapılabilir, dış nedenler ve iç nedenler, ayrıca değişken ve sabit nedenler arasında da ayırım yapılır. Örneğin, iyi bir not almış bir öğrencinin görüşü onun yeteneğinden ya da çalışma titizliğinden kaynaklanabileceği yönünde olabilir (her ikisi de iç sebep ve insanın içindeki nedenler). Buna benzer şekilde düşüncesi, iş çok kolaydı veya sadece şansım vardı yönünde de olabilir (dış sebep). Yetenekler ve bir görevin zorluluğu araştırmalarda değişmez olarak kabul

⁷ Atıflar bir eylem sonucu ortaya çıkan sebepler ile nedenleri arasında yapılan açıklamalardır.

edilmiştir, titizlik ve şans ise değişken olarak sınıflandırılmıştır (bakınız Tablo 1). Sonuçta, sadece çalışkanlık gibi içten-değişken nedenler, davranış veya ders esnasında dikkat, öğrenme, kişi tarafından kontrol edilebilir. Bu nedenle, bir öğrenme sonucu için tercih edilen nedenler orda aranmalıdır, çünkü bu tür nedenler öğrenme sürecinin iyileşmesi için başlangıç noktalarını sağlar. □

Tablo 1: Weiner Atıf Şeması (1979)

		Konum	
		İç	Dış
Kararlılık	Sabit	Beceriler	Görev zorluğu
	Değişken	Çabaları	Şans

Öz-değeri belirsiz üstün öğrencilerde belirli koşullar altında öncelikle özgüvenlerini güçlendirmek gerekli olabilir. Eğer başarılı olursa, öğrencinin yeteneklerinin görmezden gelinmemesi önemlidir. Eğer kişinin başarısızlığı dış nedenlere atfedilirse başarısızlık durumunu da da bu şekilde açıklayacaktır. Öz-değer geliştirildiği takdirde hemen iç ve değişken atıfların yapılması sağlanmalıdır.

Doğru geribildirim - Kendi kendine odaklama (Değişmez-İç)
<i>Hangi becerilere sahipsin ?</i> <i>Bu konuyu netleştirmek önemlidir.</i>
Doğru geribildirim - motivasyon ve öğrenme odağı (değişken içsel)
<i>Bu konuları gerçekten iyi öğrenmişsin.</i> <i>Görüyorsun, eğer dikkatli ve odaklı çalışırsan bunu yapabilirsin</i>
Hatalı geribildirim - odak benlik saygısı (Değişken - içsel)
<i>Ne yazık ki kötü zamana denk geldin.</i> <i>Muhtemelen kötü bir gün geçirdin.</i>
Hatalı geribildirim - motivasyon ve öğrenme odağı (değişken - dahili)
<i>Çok aceleci davrandın.</i> <i>Sen çok hızlı pes ettin, aslında yapabilirsin.</i>

İletişim Noktaları

Almanya'da Ulaşılabilecek Birimler

DGhK.eV (Deutsche Gesellschaft für das hochbegabte Kind)

- üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin derneği
- Çatı dernek altında birçok bölgesel gruplar
- Ebeveynler arası bilgi paylaşımı
- Çıkardıkları dergi „Labyrinth“
- Çocuklar ve ebeveynler için düzenli duyurular

www.dghk.de

Karg-Stiftung

- Amaç: üstün zekalılar için Alman eğitim sisteminin tasarımı
- Danışma merkezlerinin adres listeleri (Almanya'nın tamamında şu an 117 tane aktif birim bulunmakta)
www.fachportal-hochbegabung.de/beratungsstellen/
- Üstün zekalıları destekleme veritabanı
www.fachportal-hochbegabung.de/beratungsstellen/

www.karg-stiftung.de

Bildung & Begabung

- „Begabungslotsen“ adında destekleme programları sunan bir veritabanı
- Vorbilderakademie rol model akademisi sunuyor

www.bildung-und-begabung.de

START-Stiftung

- göçmen kökenli öğrenciler için özel burslar sağlamaktadır
- manevi ek destek
- Eğitim programı
- ancak tüm illerde değil

www.start-stiftung.de

Landesweite Beratungs- und Forschungsstelle für Hochbegabung (LBFH)

- Temel öğrenme becerileri tanısı (zeka, motivasyon, öz-düzenleyici öğrenme)
- Öğrencinin öğrenmesiyle ilgili bireysel danışmanlık, çalışma becerileri, motivasyon, okul seçimi, okul değişimi, transfer, her türlü becerinin gelişmesi
- Ek destek

Web: www.lbfh.uni-erlangen.de

E-Mail: lbfh@uni-erlangen.de

Tel.: 0911 5302-1885 (Do 16.30-18.00 Uhr)

CyberMentor - Kızları MINT için teşvik etmek

- **Kızlar kişisel mentor ve büyük bir çevrimiçi topluluk ile MINT'i (matematik, bilgisayar bilimi, doğa bilimleri ve teknoloji) keşfederler**
- Her katılımcının bir yıl kadar MINT alanından kişisel rehberlik alması sağlanır

Kayıt ve iletişim için:

www.cybermentor.de

Türkiye'de Ulaşılabilecek Birimler

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

- Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekalıların ABD
- İletişim için:+90 0212 440 00 00 - 13043 arayabilirsiniz
- Çocuk Üniversitesi :
<http://cocukuniversitesi.istanbul.edu.tr>

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

- Özel Eğitim Bölümü - ÜYEP Programı
- <https://uyep.anadolu.edu.tr>

Milli Eğitim Bakanlığı

- Bilim Sanat Merkezleri - BİLSEM
- http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/34/970178/
- Rehberlik Araştırma Merkezleri -RAM
- <http://orgm.meb.gov.tr>

Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi

- Özel Eğitim Bölümü
- Özel Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi:
<http://ozelmer.beun.edu.tr>

Hacettepe Üniversitesi

- Üstün Yetenekli Çocuklar Uygulama ve Araştırma Merkezi: <http://www.ustunyetenek.hacettepe.edu.tr>

Literatür

- Betts, G., & Neihart, M. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted child quarterly*(32(2)), 248-253.
- Bünting, K.-D. (Ed.) (1996) Deutsches Wörterbuch. Chur/Schweiz: Isis Verlag AG.
- DeHaan, R. G., & Havighurst, R. J. (1957). *Educating the gifted*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ericsson, K. A., Charness, N., Feltovich, P., & Hoffman, R. R. (2006). Cambridge handbook of expertise and expert performance. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Lehrl, S. (1999). *Mehrfachwahl-Wortschatz-Intelligenz-Test (MWT-B)* (Vol. 4. Auflage).
- Noack, P. (2014). Peergroup. In M. A. Wirth (Ed.), *Dorsch – Lexikon der Psychologie* (Vol. 17. Aufl., pp. 1161). Bern: Verlag Hans Huber.
- Oswald, W. D., & Roth, E. (1978). *Zahlen-Verbindungs-Test (ZVT)*. Göttingen: Verlag für Psychologie Dr. C. J. Hogrefe.
- Schneider, W. (2008). *Entwicklung von der Kindheit bis zum Erwachsenenalter – Befunde der Münchner Längsschnittstudie LOGIK*. Weinheim: Beltz.
- Tan, D. (2005). Migrant und missverstanden. Sichtbarmachen von Hochbegabung bei Migrantenkindern. *Labyrinth*, 28, 13-17.
- Terman, L. M. (1925). *Genetic studies of genius: Vol. 1 Mental and physical traits of thousand gifted children*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Weiner, B. (1979). A theory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Educational Psychology*, 71(1), 3-25. doi: 10.1037/0022-0663.71.1.3
- Weiner, B. (1994). *Motivationspsychologie* (3. Aufl. ed.). Weinheim: Beltz.
- Weinert, F. E. (1998). *Entwicklung im Kindesalter*. Weinheim: Beltz.
- Woolfolk, A. (2008). *Pädagogische Psychologie* (Vol. 10). München: Pearson.
- Ziegler, A. (2008). *Hochbegabung*. München: Ernst Reinhardt, GmbH & Co KG, Verlag.

İletişim:

E-Mail: Marold.Reutlinger@fau.de

Web: <http://www.hotm.eu/kontakt.shtml>

ISBN: 978-3-00-049519-9